

Viešojo valdymo agentūra (toliau – VVA) 2023 m. gegužės 29 – birželio 9 d. vykdė valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų (toliau – įstaigos) apklausą dėl valstybės tarnautojų adaptacijos tvarkos įgyvendinimo.

Apibendrinti apklausos rezultatai

- Adaptacijos programą vykdo dvi iš trijų įstaigų (68,18%).
- Programa taikoma visoms Valstybės tarnybos įstatyme (toliau – VTI) numatytoms valstybės tarnautojų grupėms: naujai priimtiems, perkeltiems, grįžusiems į pareigas ir kitiems, tačiau skirtinga apimtimi ir ne visos įstaigos programą taiko visoms išvardintoms valstybės tarnautojų grupėms.
- Adaptacijos programai įstaigos skiria 0,5-6 mėn.: dažniausiai 2-3 mėn. (47,78%), 1 mėn. (37,78%).
- Programos trukmė programos dalyviams įprastai yra pakankama (90%).
- Dviem iš trijų įstaigų programos pratęsti netenka (67,78%). Įstaigos, kurios programą pratęsia, tai daro dėl: programos dalyvio darbo sudėtingumo (21,11%), programos dalyvio trūkstančių žinių, įgūdžių, darbo patirties (20%) ir mentoriaus arba programos dalyvio nedarbingumo (16,67%).
- Beveik visos įstaigos programos dalyviui įprastai skiria 1 mentorių (93,33%), tik kelios įstaigos skiria 2 ar daugiau mentorių (6,67%).
- Įstaigos skiria mentorius atsižvelgdamos į tai, kad mentorius turi kompetencijų ir įgūdžių, reikalingų programos dalyvio darbo pareigoms atlikti (82,22%), dirba tame pačiame struktūriniame padalinyje su programos dalyviu (80%), turi pakankamai specifinių (profesinių) žinių ir patirties mokyti kitą asmenį (įstaigoje dirba ne mažiau nei 6 mėn.) (73,33%) ir pasižymi tinkamomis asmeninėmis savybėmis: pareigingumu, darbštumu, reiklumu, komunikabilumu, gebėjimu dirbti su kitais, mokyti ir pan. (60%).
- Priemoką už adaptacijos programos vykdymą mentoriumi moka daugiau nei pusė įstaigų (54,44%). 91,84% įstaigų priemoką mentoriumi moka už visą mentorystės laikotarpį.
- Įprastai mentoriumi mokama priemokos už adaptacijos programos vykdymą suma procentais – 10% (53,06%), 20% (26,53%), 15% (8,16%) pareiginės algos. 95,92% įstaigų mokama priemokos suma yra 10-20% pareiginės algos, 4,08% įstaigų moka 30-40% pareiginės algos.
- 60% mentorių pildo programos dalyvio vertinimo anketą ir 63,33% programos dalyvių pildo adaptacijos proceso vertinimo anketą.
- Beveik pusė (42,22%) įstaigų susiduria su sunkumais vykdydamos adaptacijos programą.
- Sunkumai, įvardijami įstaigų, dažniausiai yra susiję su pačiomis įstaigomis, naujokais arba išorės veiksniais. Įstaigose daugiausiai sunkumų kyla su mentoriais (kompetencijų, motyvacijos stoka, nedarbingumas ir atostogos, maža priemoka, didelis darbo krūvis ir kt.), per trumpu adaptacijos laikotarpiu, mažais ir naujokų nemotyvuojančiais atlyginimais. Naujokams dažnai stinga reikiamų žinių, jų mokymas trunka ilgai, menka motyvacija dėl mažų atlyginimų. Sunkumų keliantys išorės veiksniai: dažna teisės aktų kaita, dažni informacinių sistemų trikdžiai, bandomojo laikotarpio nebuvimas.

VVA rekomendacijos įstaigoms

1. Nors naujos redakcijos Valstybės tarnybos įstatyme (toliau – naujos redakcijos VTI), įsigaliosiančiame 2024 m. sausio 1 d., teisė į ne trumpesnę negu vieno mėnesio nuo priėmimo, perkėlimo ar grįžimo į pareigas dienos adaptaciją valstybės ar savivaldybės institucijos ar įstaigos nustatyta tvarka valstybės tarnautojams nebėra eksplicitiškai numatyta, tačiau, atsižvelgiant į įstaigų pateiktus duomenis, VVA vertinimu, adaptacijos programa padeda valstybės tarnautojams greičiau pritaipyti įstaigose ir kokybiškai vykdyti savo pareigas, todėl siūloma šią programą taikyti ir toliau, o trečdaliui jos nepasitvirtinusių įstaigų – pasirengti ir pasitvirtinti remiantis atnaujintomis rekomendacijomis.

2. Atsižvelgiant į įstaigose vyraujančią praktiką ir naujos redakcijos VTĮ 11 straipsnio 6 dalyje įtvirtintą išbandymo terminą valstybės tarnautojams, siūlytume nuo 2024 m. sausio 1 d. adaptacijos programos vykdymo trukmę sieti su išbandymo laikotarpio trukme, o, jei jis nenustatomas, naujoko adaptacijai skirti 1-3 mėn., atsižvelgiant į valstybės tarnautojo darbo sudėtingumą ir turimus įgūdžius bei žinias.
3. Pusė įstaigų už papildomų užduočių atlikimą, t. y. mentorystę valstybės tarnautojams nemoka priemokų. Atsižvelgiant į reikšmingą mentorių darbo krūvio padidėjimą adaptacijos programos vykdymo metu, tokią praktiką laikytume ydinga ir primygtinai rekomenduotume mokėti mentoriams VTĮ reglamentuotą 10-40% pareiginės algos priemoką.
4. Dviejose iš penkių įstaigų pasibaigus adaptacijos vykdymo programai nėra pildomos anketos. Siūlytume anketas pildyti siekiant užtikrinti mentorystės kokybę ir inicijuoti reikiamus pokyčius, atsižvelgiant į atsiliėpimus iš anketų.
5. Beveik pusė įstaigų patiria sunkumų vykdydamos naujokų adaptacijos programą. Atsižvelgiant į tai, kad didžiosios dalies įstaigų, patiriančių sunkumų adaptacijos vykdymo programos metu, sunkumai yra nulemti pačių įstaigų, siūlytume inicijuoti pokyčius įstaigose – skatinti mentorius didesne pinigine išmoka, mažinti tiesioginių darbų krūvį mentorystės laikotarpiu, ilginti mentorystės laikotarpį, kelti valstybės tarnautojų atlyginimus. Sunkumai, kylantys dėl naujokų nekompetencijos, gali būti sprendžiami tiesioginiais būdais, pvz., mokant naujokus darbo vietoje ar siunčiant į išorinius mokymus.

Siūlytume naudotis gerąja įstaigų taikoma praktika ir ją taikyti savo įstaigose:

- kurti informacijos naujokams katalogus įstaigų intraneto svetainėse,
- parengti atmintines naujokams,
- organizuoti mokymus mentoriams,
- organizuoti įvadinius mokymus naujokams pirmosiomis darbo dienomis,
- mokėti priemoką mentoriams už adaptacijos programos vykdymą,
- mažinti mentorių darbo krūvį adaptacijos programos vykdymo metu,
- individualizuoti adaptacijos programos vykdymo trukmę – pagal poreikį terminą pratęsti,
- adaptacijos programos metu naujoko ir mentoriaus darbą organizuoti kontaktiniu, o ne nuotoliniu būdu,
- pasibaigus adaptacijos programai mentoriumi ir naujokui pildyti bendrą adaptacijos programos vertinimo anketą,
- atsižvelgiant į anketų duomenis, įgyvendinti naujokų siūlomas priemones,
- atsižvelgiant į anketų duomenis, planuoti naujokų mokymus.

VVA, įvertinusi įstaigų pasiūlymus, gautus duomenis, tendencijas ir išvalgas, atnaujins Rekomendacijas dėl valstybės tarnautojų adaptacijos, parengs bendrą adaptacijos programos vertinimo anketą mentoriumi ir naujokui bei patvirtins pavyzdinės adaptacijos programos gaires. Šią informaciją netrukus rasite VVA tinklapyje vva.lrv.lt – sekite naujienas.